"بەشی شەشەم"

هەندێ ئەحکامی تایبەت بە ئافرەتانەوە لەبەشی حوکمی مردوودا .

بێگومان خوای گەورە مردنی لەسەر هەموو نەفسێك فەرز کردووە ، وەتەنها خۆی مانەوەی بۆ هەیە وەکو دەفەرموێت ﴿ويبقى وجه ربك ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ﴾{سورة الرحمن:٢٧} . وەلاشەی مردووانی نەوەی ئادەمی جیاکردۆتەوە لە زیندەوەرانیتر بەوەی کە دەبێت هەندێ حوکمی هەیە پێویستە لەسەر زیندووەکانیان جێبەجێ بکەن . وەئێمە لەم بەشەدا ئەوانە باس دەکەین کە پەیوەندی بە ئافرەتانەوە هەیە وەکو .

١- پێویستە کە لاشەی مردووی ئافرەت هەر ئافرەت بیشوات . وەشەرعی نیە کە پیاوان ئافرەتان بشۆن . جگە لە مێرد نەبێت کە دەتوانێت خێزانی خۆی بشوات وەهەروەها شۆردنی لاشەی مردووی پیاوان دەبێت هەر پیاوان بیشۆن . جگە لەخێزان نەبێت کە ئەمیش دەتوانێت مێردی خۆی بشوات .هەروەك چۆن ئیمامی علی (ڕەزای خوای لێبێت) خێزانی خۆی شۆرد کە (فاطمة)ی کچی پێغەمبەر بوو (ﷺ) (ڕەزای خوای لێبێت) . وە ئەسمای کچی عمیس (ڕەزای خوای لێبێت) مێردی خۆی شۆری کە أبو بکری صدیق بوو (ڕەزای خوای لێبێت) .

٢- چاك وایە کە کفنی ئافرەت پێنج کراسی سپیبێت : پارچە قوماشێك داپۆشێت . وە لەچکێك لەسەر سەری ، وەکراسێکی لەبەر بکرێت وە بەدوو پشتوێن بپێچرێتەوە لەسەر ئەوانەوە .

٣- چی ئەکرێت لە قژی سەری ئافرەتی مردوو :- دەکرێت بە سێ پەلکەوە وە بەناو شانیدا شۆڕدەکرێتەوە ، بەو فەرموودەیەی کە (أم عطية) (ڕەزای خوای لێبێت) دەفەرموێت (قژی کچەکەی پێغەمبەرمان (ﷺ) کرد بەسێ پەلکەوە و بەسەر شانیدا شۆڕمان کردەوە . (متفق عليه) .

٤- حوکمی بەدوادا ڕۆیشتنی جەنازە بۆ ئافرەتان . لە (أم عطية)ەوە (ڕەزای خوای لێبێت) دەفەرموێت (ڕێگریمان لێدەکرا بۆ شوێن کەوتنی جەنازە بەڵام زۆر بە توندی نەبوو) (متفق عليه) . ئەم نەهیە بۆ حەرامێتیە وە ووتەی (زۆر بە توندی نەبوو) شيخ الإسلام لە (مجموع الفتاوى)دا بەرگی (٢٤) لاپەڕی (٣٥٥)دا لەسەری دەڵێت لەوەی کە دڵنیایی نەکراوە لە نەهیەکە ، وە ئەمە حەرامێتیەکە لانابات ، وەلەوانەیە کە (أم عطية) (ڕەزای خوای لێبێت) وا گومانی بردبێت کە نەهیەکە بۆ حەرامێتی نەبووە ، وە بەڵگە لێرەدا ووتەی پێغەمبەرە (ﷺ) نەك گومانی یەکێکیتر .

٥- حەرامێتی سەردانی گۆڕستان بۆ ئافرەتان :- أبو هوريرە (ڕەزای خوای لێبێت) دەفەرموێت (لعن النبي (ﷺ) زوارات القبور)[1] واتە پێغەمبەر (ﷺ) نەفرەتی کردووە لەو ئافرەتانەی بە زۆری سەردانی گۆڕستان دەکەن . لەسەر ئەم حوکمەش ابن تيمية (ڕەحمەتی خوای لێبێت) دەفەرموێت ئاشکرایە کە ئەگەر ئافرەت ڕێگای پێبدرێت بۆ سەردانی گۆڕستان ئەوا دەرگای ناڕەزایی و لەخۆدان و هاوارکردنی بۆ مردوو بۆ دەکرێتەوە ، لەبەر ئەوەی ئافرەت لاوازە و ئارامگرتنی کەمە و ناڕەزایی زۆرە ئەمەش لەهەمان کاتدا هۆکارێکن بۆ ئازاردانی مردوو بە گریانەکەی .

وەهەروها هۆیەکن بۆ پیاوان بەوەی کە تووشی تاوان وناڕەحەتی ببن بەهۆی دەنگ و ڕەنگیانەوە ٠ هەروەك چۆن لە فەرموودەیەکی تردا هاتوە کە دەفەرمويت (فإنكن تفتن الحي و تؤذين الميت) واتا ئیوەی ئافرەتان ئەبن بەوەی کە زیندوان توشی ناڕەحەتی و تاوان بکەن وئازاری مردوان بدەن ئنجا ئەگەر سەردانی ئافرەتان بۆگۆڕستان جێی گومان وهۆکارێك بێت بۆ حەرام بۆ خۆ یانو تووش بوونی پیاوانیش ٠ناتوانین بڵێن قازانجیشی هەیە یان هەندێ

---

[1] أخرجه الترمذي في كتاب الجنائز باب ما جاء في كراهية زيارة القبور للنساء الحديث (١٠٥٦) وأخرجه ابن حبان في كتاب الجنائز : باب زيارة القبور للنساء (٣١٧٩) وقال حديث صحيح .

جار وانابێت ٠ به لگەی خراپەی زیاتره بۆ یه ئەم حوكمه حەرام دەبێت وەبۆ ئەوەی لەسەرەتاوه ڕێگری لەخراپه كان بگیرێت ٠ هەروەك چۆن سەیركردنی نامەحرەم حەرامكراوه وەیان مانەوه لەگەڵ ئافرەتی بێگانەدا بەهەمان شێوه چەنده ها حوكمی تریش كه سەرەتان بۆ تاوان ٠ وه ئەگەر بوترێت سودی ئەوەی تێدایه دەپارێتەوه بۆ مردوەكه ئەوا لەماڵەوه ش ئەتوانێت بۆی بپارێتەوه ٠ (مجموع الفتاوى بەرگی (٢٤) لاپەڕە (٣٥٥–٣٥٦)

٦– حەرامێتی هاواركردن لەسه رمردوو : ئەویش ئەوه یه كه دەنگی بەرزدەكاتەوه) ٠ وه یان جلەكانی دادەدرێت وەیان ڕومەتی بریندار دەكات وەیان قژی دەرنێتەوه ٠ وەیان دەم وچاوی ڕەش دەكات وەك ناڕەزاییەك بۆ ئەو مردووەی كه لێیان مردوه ٠ وه پاڕانەوەی ناڕەحەتی وله ناو چون بۆخۆی وەزۆر هاوشێوەی تری ئەمانه كه نیشانەیەكن بۆئەوەی كه نا ڕازیەبه قەزاوقەدەری خوای گەوره ٠ هەروەها نیشانەیه لەسەر نەبوونی ئارامگرتنی ٠ وه ئەمه ش حەرامه و له گوناهەگەورەكانه هەروەك چۆن لەصه حیحی موسلیم وبوخاریدا هاتوه ٠كه پیغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی ((لیس منا من لطم الخدود ...... الجاهلیة))[٢] واته (له ئێمه نیه كەسێك كه ڕوومەتی برینداردەكات وه جل وبەرگی دادەڕێت وەهاواریش بكات به هاواری جاهیلەكان). هەروەها له هه ردوو صه حیحدا هاتوه كه پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی (إني بريء من الصالقة والحالقة والشاقة) صالقة : ئەو كەسەیه كه دەنگ بەرزدەكاتەوه له كاتی موصیبەتدا ٠ وەحالقة : ئەو كەسه یه كه قژی دەتاشێت یان دەی ڕنێتەوه لەكاتی ڕودانی موصیبەتدا وه شاقەش : ئەو كەسەیه كه یەخەی خۆی دادەدرێت له كاتی موصیبەتدا ٠ هەروەها له صەحیحی موسلیمدا هاتووه كه پێغەمبەری خوا (ﷺ) دەفەرمووێت (لعن النائحة والمستمعة)[٣] واته (نەفرەت لەو كه سەی هاوار دەكات بۆ مردووەوه ، ئەوەی كه كاتێك گوێی لێدەبێت له ناخەوه به دڵێتی و پێی خۆشه) ٠ بۆ یه واجبه لەسەرت ئەی خوشكی موسڵمان كه خۆت لەم كاره حەرامه بپارێزیت لەكاتی ڕوودانی ناڕەحتیدا وەكو كەس مردن ٠وه پێویسته كه ئارام بگریت و به هیوای پاداشت بیت ٠ بۆ ئەوەی ئەو موصیبەته ببێته هۆی سڕینەوەی تاوانەكانت و ببێته زیادەیەكیش بۆ كردەوه چاكەكانت . وه دڵنیاش به خۆشكی بەڕێز كه ئەو ناڕەحەتیه هەر دەڕوات و كۆتایی پێدێت ئیتر ئارام بگریت یان ناڕازی بیت . ئنجا ژیر ئەو كەسەیه كه لەكاتی یەكەمی ناڕەحەتیەكەدا خۆی بگرێت هەروەك پێغەمبەر (ﷺ) دەفەرموێت (إنما الصبر عند الصدمة الأولى) واته ئارامگرتنی ڕاستەقینه ئەوەیه كه لەكاتی ڕوودانەكەیدا خۆت بگریت . وه خوای گەورەش له سورەتی (البقرة)دا ئایەتی (١٥٥–١٥٧)دا دەفرموێت ﴿ولَنبلُونكُم بِشيءٍ من الْخوف والْجوعِ ونقْصٍ من الأَموال والأَنفُسِ والثمراتِ وبشرِ الصابِرِين * الَّذِين إِذَا أَصابتهم مصِيبةٌ قَالُواْ إِنا لِلّهِ وإِنـا إِلَيهِ راجِعونَ * أُولَـئِك علَيهِم صلَوات من ربهِم ورحمةٌ وأُولَـئِك هم الْمهتدونَ﴾ . بەلآم دروسته وەله بەزەیی و ڕەحمەوەیه كه گریان هەبێت بۆ مردوو بەو مەرجەی كه هاوار و كردەوەی حەرامی لەگەڵدا نەبێت كه ناڕازی بوونی تێیدا بێت بەرامبەر به قەدەری خوای گەوره چونكه گریان بەزەییەكه بۆ مردوو وه نەرمێتی دڵه . وه هەروەها كارێكه ناتوانرێت ڕێگری لێبكرێت هەر بۆیه ئەو جۆره گریانه هیچی تێدانیه بەڵكو چاكه ... خوای گەوره هیدایەتی هەموو لایەك بدات لەسەر ئەمه .

مافی بڵاوكردنەوەی پارێزراوه بۆ سایتی بەهەشت

www.ba8.org

[٢] أحمد (٤٣٢/١) ، البخاري (٢١٩٧) ، المسلم (١٠٣) ، ابن ماجة (١٥٨٤) .

[٣] أخرجه أبو داود في كتاب الجنائز باب في النوح (٣١٢٨) وهو حديث صحيح .